Dangės Square

The excavation revealed 14 masonry fragments and areas of paving that date to the late 19th – early 20th century (Figs. 1, 3, 4) and, at a depth of roughly 2.3 m in the vicinity of the Arka Monument, an undisturbed 18th-century cultural layer (Figs. 2, 5) containing household ceramics and isolated animal bones. The field survey in the E part of the site yielded only 19th–20st-century mixed or fill layers containing contemporaneous finds and the remains of a factory building. The first half of the 20th-century foundations of Sussmann's villa with a tower and other outbuildings were identified at a depth of 50–70 cm at the future path and recreation area near the Arka Monument.

Jurgis Sadauskas, Jokūbas Lisauskas, Simonas Sprindys

Tyrimai Klaipėdoje

2020 m. įvairiose Klaipėdos miesto vietose buvo įrenginėjami požeminiai konteineriai. Dalis šių vietų: Tiltų g. 20A, Sukilėlių g. 14 ir Tomo–Pylimo gatvių sankirta patenka į Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) ir Klaipėdos senojo miesto vietos su priemiesčiais (UK 27077) teritorijas. Dėl šios priežasties šiose vietose vykdyti archeologiniai tyrimai.

Tiltų g. 20A aplinkoje tyrimai iki 2020 m. vyko 6 kartus: 1981 m. tyrinėjo E. Paleckis (*LIIR*, f. 1, b. 869), 2014 m. – R. Kraniauskas (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 616), 2015 m. – D. Jazbutytė (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 543), 2017 m. – D. Baltramiejūnaitė (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 705) ir A. Milius (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 331–334). Daugumoje tirtų vietų fiksuoti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai ir užstatymo liekanos. Vietomis aptikta ankstyvesnių – XVIII a. radinių. Tik A. Miliaus tyrimų metu važiuojamojoje Vežėjų gatvės dalyje tirti XVI a. II pusės – XX a. kultūriniai sluoksniai.

1 pav. Perkasa 1 Tiltų g. 20A. S. Sprindžio nuotr.
Fig. 1. Trench 1 at Tiltų St. 20A.

2020 m. sklype ištirtas vienas šurfas ir perkasa, bendras 28,8 m² plotas (1 pav.). Iki 1,2 m gylio tirti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, daugiausia susiję su miesto perstatymais XIX a. II pusėje – XX a. II pusėje. Žemiau fiksuoti apie 90 cm storio XVI a. II pusės – XVIII a. archeologiniai sluoksniai. Tyrimų metu aptikta XVI–XX a. radinių, iš kurių inventorinti ir MLIM perduoti 56. Tai daugiausia buitinės ir statybinės keramikos bei stiklo dirbinių šukės, taip pat aptiktas vario lydinio knygos apkalas.

Perkasa suformuota vietoje, kuri XX a. II pusėje buvo užstatyta mediniais sandėliukais. Tyrimų metu fiksuoti sandėliukų pamatai ir po vienu iš jų įgilintas rūsys. Įžemis šioje vietoje pasiektas 2–2,3 m gylyje, virš jo fiksuotas plonas natūralios durpės sluoksnelis. Manoma, jog ši vietovė, iki ją apgyvendinant XVI a. II pusėje, buvo žema ir drėgna. Tyrimų metu iki įžemio ištirtas visas plotas, o perkasos vietoje įrengti požeminiai konteineriai.

Sukilėlių g. 14 aplinkoje tyrimus iki 2020 m. vykdė: 1984–1986 m. – R. Sprainaitis (*MLIM* AS 56; AS 269), 2010 m. – Dž. Brazaitis (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 339–343), 2013–

2 pav. XX a. I pusės pastato pamatas Sukilėlių g. 14. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 2. The first half of the 20th-century building foundation discovered at Sukilėlių St. 14.

3 pav. Sukilėlių g. 14 aptikti radiniai: kaulinės šukos, vario lydinio knygos apkalas, molinis tinklo pasvaras, kaolininės pypkės galvutė. R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 3. Finds discovered at Sukilėlių St. 14: a bone comb, a copper alloy book fitting, a clay net weight, and a kaolin pipe bowl.

2014 m. – R. Songailaitė (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 207–209), 2016 m. – D. Balsas (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 529), 2016 m. – D. Zubrickas (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 529), 2017 m. – M. Jurgauskaitė (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 324–327), 2018 m. – N. Brazdeikis (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 640). Tyrimų metu fiksuoti XV–XX a. kultūriniai sluoksniai, vietomis – Klaipėdos pilies gynybiniai grioviai ir jų konstrukcijos dalys. Taip pat aptikta XX a. užstatymo liekanų.

2020 m. sklype ištirta 31 m^2 ploto perkasa. Ji suformuota buvusio Klaipėdos pilies gynybinio griovio vietoje. Iki 2 m gylio tirti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, susiję su sklypo paviršiaus aukštinimu ir XX a. pradžioje čia vykusiomis statybomis. Tiriant šiuos grunto sluoksnius centrinėje perkasos dalyje, 40 cm gylyje atidengtas XX a. pradžioje statyto pastato pamatas, kuris buvo monolitinis, betoninio skiedinio (2 pav.). Antžeminė statinio dalis mūryta iš raudonos spalvos plytų, tačiau ji beveik neišlikusi. Pastatas, manoma, nugriautas II Pasaulinio karo metais.

Nuo 2 m gylio tirti XVII–XVIII a. archeologiniai sluoksniai, kurių bendras storis – 0,9–1,3 m. Jie suformuoti tuo metu užpilant šioje vietoje buvusius pilies gynybinius griovius. Tyrimų metu aptikta XVII–XX a. radinių, iš kurių inventorintas ir MLIM perduotas 81 radinys. Tai daugiausia buitinės ir statybinės keramikos bei stiklinių butelių šukės, taip pat aptikti 6 vario lydinio knygos apkalai, nemažai kaolino pypkių dalių (kotelių ir galvučių), molinis tinklo pasvaras, kaulinės šukos (3 pav.).

Nuo maždaug 2,45 m gylio perkasoje atidengti stulpai ir rąstai. Pirmieji apie 1,1–1,4 m aukščio, įkalti į įžeminį gruntą ir išdėlioti trimis lygiagrečiomis eilėmis (4 pav.). Sprendžiant iš žievės, stulpai padaryti iš pušies. Rąstai aiškios konstrukcijos nesudarė. Jie apie 20 cm skersmens ir 1–1,4 m ilgio. Visa medinių struktūrų sistema siejama su pilies gynybinio griovio sutvirtinimais ir yra datuojama laikotarpiu iki XVII a. Kuolai ir rąstai palikti *in situ*.

Panašiame gylyje kaip ir mediniai stulpai atidengta medinė statinė. Ji surėsta iš vertikaliai sudėtų lentų (šulų), sutvirtintų 6 mediniais lankais. Statinė 95 cm aukščio, 50–70 cm skersmens. Jos dugnas neaptiktas. Iš to daroma išvada, kad statinė atliko drenažinę funkciją. Pasitarus su MLIM Archeologijos ir restauracijos skyriumi, statinė iškelta ir perduota muziejui konservavimui ir eksponavimui.

Iš statinės vidaus paimtas grunto mėginys makrobotaniniams tyrimams, kuriuos atliko VU Bioarcheologijos tyrimų centras (M. Grikpėdis). Mėginyje aptikta apie 800 augalų sėklų ir vaisių, iš kurių identifikuotas 751 vienetas. Vyrauja ruderalinių bei drėgnoms vietoms būdingų augalų sėklos ir vaisiai. Daugiau nei pusę identifikuotų makroliekanų sudaro didžiosios dilgėlės ir gailiosios dilgėlės sėklos. Daug rasta balandos, daržinės žliūgės bei viksvų sėklų, kitų augalų aptikta gerokai mažiau. Taigi mėginyje identifikuotų drėgnoms ir antropogeninėms vietoms būdingų augalų kompleksas atspindi ne antropogeninį depozitą, o natūralią šios vietos augaliją. Įžemis – balsvas smėlis, pasiektas apie 2,9–3,3 m gylyje.

Atsižvelgus į tai, jog dalį archeologinių tyrimų metu aptiktų struktūrų Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba nustatė saugomos teritorijos vertingąja savybe, požeminiai konteineriai šioje vietoje nebuvo įrenginėjami.

Tomo ir Pylimo gatvių sankirtos aplinkoje tyrimus iki 2020 m. vykė: 1970–1974 m. – V. Žulkus (*MLIM* AS 111; Pg. M. 7999), 1994–1995 m. – R. Sprainaitis (*ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 222–223), 2015 m. – R. Šiaulinskas (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 284–286), 2016 m. – D. Zubrickas (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 311–313), 2019 m. – S. Sprindys. Daugumoje vietų tirti XVI–XX a. kultūriniai sluoksniai, taip pat aptikta XVIII a. palaidojimų ir XVI a. I pusės – XX a. užstatymo liekanų.

4 pav. Pilies gynybinių griovių sistemai priskiriama kuolų konstrukcija ir drenažinė statinė Sukilėlių g. 14. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 4. The stake structure and drainage barrel that are ascribable to the castle's defensive ditch system and were discovered at Sukilėlių St. 14.

5 pav. Tomo ir Pylimo gatvių sankirtoje aptikto XX a. I pusės rūsio fragmentas. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 5. The first half of the 20th-century basement fragment discovered at the intersection of Tomo and Pylimo Streets.

2020 m. minėtų gatvių sankirtoje ištirta 35 m^2 ploto perkasa. Tyrimų metu nuo paviršiaus iki perkasos dugno, t. y. 2,7–3 m gylio, tirti XX a. II pusės – XXI a. piltinės kilmės grunto ir griuvenų sluoksniai, suformuoti tuo metu tvarkant Klaipėdos miestą po II Pasauli-

nio karo. Griuvenų sluoksnyje nuo 0,6–1,8 m gylio atidengta XX a. pradžioje statyto, XX a. viduryje nugriauto raudonų plytų mūro pastato rūsio dalis (5 pav.). Ją sudaro rūsio įėjimas, siena, kamino dalys ir grindys. Rūsys buvo senamiesčio berniukų mokyklos ūkinės paskirties priestato dalis. Atidengta statinio dalis 5,1 m ilgio, 2,5 m pločio, 0,8–2,1 m aukščio. Rūsys mūrytas iš tinkuotų raudonos molio masės plytų (apie 26x12x6 cm dydžio), tarpusavyje rištų kalkių skiediniu, patalpos grindys išpiltos betonu. Įėjimo į rūsį anga yra 1,1 m pločio ir 1,8 m aukščio.

Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryba nustatė, jog atidengtos statinių liekanos yra Klaipėdos senamiesčio vertingoji savybė. Todėl tyrimai šioje vietoje nutraukti nepasiekus įžemio, o požeminiai konteineriai neįrenginėti. Archeologinę vertę turinčių radinių šioje vietoje neaptikta.

Bendrai visose 3 vietose ištirtas 95 m^2 plotas, aptikta ir inventorinta 140 radinių. Rasta dviejų XX a. I pusės statinių, nugriautų, manoma, II Pasaulinio karo metais, liekanų. Taip pat aptikta XX a. II pusės sandėliukų ir jų rūsių liekanų bei laikotarpiu iki XVII a. datuojamos medinės konstrukcijos, siejamos su Klaipėdos pilies gynybinių griovių sistema.

The Investigation in Klaipėda

An archaeological investigation (a total of 95 m^2 excavated) was conducted at underground household waste container installation sites at various locations in Klaipėda Old Town. The investigation revealed second half of the 16th–20th-century cultural layers (Fig. 1) and catalogued 140 finds, mainly sherds of household pottery and structural ceramics, glass bottle shards, and kaolin pipe bowls and stems (Fig. 3). A clay net weight, several copper alloy book fittings, and a wooden barrel were also discovered. It likewise revealed 2 first half of the 20th-century structures (Figs. 2, 5), demolished, it is thought, during the Second World War, and wooden structures that date to prior to the 17th century (Fig. 4) and are connected with the defensive ditch system of Klaipėda Castle.

Roma Songailaitė, Rytis Šiaulinskas

Daržų gatvė 11B

2020 m. Klaipėdoje iki pastato Daržų g. 11B vykdyti dujotiekio įvado įrengimo darbai. Statybos vieta patenka į Klaipėdos senamiesčio (UK 16075) saugomą teritoriją, todėl prieš vykdant darbus, būsimos trasos vietoje iki projektinio 1,2–1,3 m gylio atlikti detalieji tyrimai. Jie vyko istorinėje Klaipėdos miesto dalyje – Odų (Frydricho) priemiestyje. 1692 m. Odų gatvelės priemiestis pavadintas Frydricho miestu. 1722–1723 m. šis Klaipėdos priemiestis teisiškai buvo sujungtas su senamiesčio teritorija (Elertas D., Odų gatvelė – Odų gatvelės priemiestis – Friedrichstadtas, Klaipėdos visuomenės ir miesto struktūros, *AHUK*, Klaipėda, 2005, t. XI, p. 146–172). Frydricho miesto planas ryškiau pradėjo formuotis XVII a. viduryje. Nuo 1722 m. priemiesčio gatvės pradėtos derinti prie senamiesčio plano. XVIII a. viduryje Frydricho miesto planinė struktūra buvo beveik susiformavusi. Daržų gatvė matoma jau XVII a. II pusės planuose. Gatvės P dalis vadinta Garten Strasse, o Š – Bader Strasse (Tatoris J., *Senoji Klaipėda: urbanistinė raida ir architektūra iki 1939 metų*, Vilnius, 1994, p. 61, 62).

1980 m. sklype Daržų g. 13 ir aplinkoje tyrimus vykdė J. Genys. Ištirtos 7 perkasos, bendras tirtas plotas 108 m^2. Tyrimų metu fiksuotas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta mūrinių pastatų, ūkinių